

Karolína Skwarska
Slovanský ústav Akademie věd České republiky
karolina.skwarska@slu.cas.cz
<https://orcid.org/0000-0003-3281-9048>

Karolína Skwarska
Institute of Slavonic Studies of the Czech Academy of Sciences
karolina.skwarska@slu.cas.cz
<https://orcid.org/0000-0003-3281-9048>

UNIFIKACE PLURÁLOVÝCH TVARŮ SUBSTANTIV V SOUČASNÝCH SLOVANSKÝCH JAZYCÍCH*

UNIFICATION OF PLURAL FORMS OF NOUNS IN CONTEMPORARY SLAVIC LANGUAGES

Článek pojednává o unifikaci tvarů substantiv všech rodů v plurálu v současných slovanských jazycích. Představuje také stav v některých nářečích západoslovanského areálu. Blíže se zabývá češtinou, neboť v tomto jazyce je deklinace vlivem historických jazykových změn velice rozrůzněná. V instrumentálu plurálu se v tomto jazyce prosazují koncovky s finálním vokálem *-a* (*-ama*, *-ema*, *-ima*, *-ma*). V nespisovném jazyce je dokonce formant *-ma* reduplikován (*lidmama*, *věcmama* apod.). Zároveň je ukázáno, že formant *-ma* není stabilní u substantiv, kde je náležitý, tj. tam, kde vyjadřuje původní duálový tvar (např. *rukama*, *nohama*). I v ostatních slovanských jazycích dochází v plurálové deklinaci k pohybu — např. mísení genitivní a lokálové koncovky v ruštině vede k narušení unifikace pádových zakončení u všech rodů.

Klíčová slova: deklinace, koncovka, unifikace, gramatický rod.

The article deals with the unification of the plural forms of nouns of all genders in contemporary Slavic languages. It also presents the situation in some dialects. It deals more closely with Czech, since in this language declension is very diverse due to historical linguistic changes. In the plural instrumental, endings with the final vocalic *-a* (*-ama*, *-ema*, *-ima*, *-ma*) are promoted in this language. In the non-literary language, the suffix *-ma* is reduplicated (*lidmama*, *věcmama*, etc.). At the same time, it is shown that the suffix *-ma* is not stable in nouns where it is appropriate, i.e. where it expresses the original dual form (e.g. *rukama*, *nohama*). In other Slavic languages, too, there is movement in plural declension — e.g. the mixing of genitive and locative endings in Russian leads to a disruption of the unification of endings of all genders.

Keywords: declination, ending, unification, grammatical gender.

* Ráda bych poděkovala anonymním recenzentům za připomínky, komentáře a návrhy zdokonalení mého textu. Jejich podněty byly pro mou práci velice důležité.

Úvod

V tomto článku se budeme zabývat unifikací tvarů substantiv všech rodů v plurálu. Unifikací rozumíme sjednocení koncovek příslušného pádu u tvarů všech tří rodů.¹ Pojednáváme zde tedy o povrchové úrovni pádových tvarů, nikoli pádů (tj. jejich funkcí, srov. Skwarska 2004). Zaměříme se na současné spisovné slovanské jazyky a některá nářečí západoslovanského areálu. Stranou ponecháváme bulharštinu a makedonštinu, v nichž se pády neodlišují pádovými koncovkami, a nemůžeme proto mluvit o unifikaci tvarů. Tento článek by měl ukázat pohyb v systému pádových tvarů — obzvláště společné tendence k unifikaci formantů množného čísla. Nejprve stručně popíšeme praslovanský stav plurálové deklinace (kap. 1). V další části článku se zaměříme na unifikaci ve třech skupinách současných jazyků (kap. 2), představíme také rozrůzněný stav v některých západoslovanských nářečích (kap. 3). Nakonec ukážeme, že i v češtině — jazyku s nejsložitější deklinací — existují tendence k unifikaci pádového tvaru (konkrétně instrumentálu) substantiv v plurálu, blíže se zaměříme na procesy, které zde probíhají (v kap. 4 ukážeme reduplikaci formantu *-ma*, v kapitole 5 ztrátu významu dvojného čísla u tohoto formantu). Článek se zaměřuje především na tvary dativu, lokálu a instrumentálu, v nichž unifikace pokročila ve většině sledovaných jazyků. Je-li to aktuální, komentujeme a zachycujeme v tabulkách v sloupci “poznámka” i stav unifikace genitivního tvaru.

1. Praslovanština — kmenový princip skloňování

V praslovanštině fungoval kmenový princip, tj. pro substantivní deklinaci nebylo nejdůležitější hledisko rodové, podstatnější byla původní kmenová samohláska či souhláska. Maskulina tak byla o-kmenová, jo-kmenová, u-kmenová, i-kmenová, a-kmenová či ja-kmenová; neutra o-kmenová, jo-kmenová; feminina a-kmenová, ja-kmenová, i-kmenová. Kromě toho existovaly i souhláskové kmeny: n-kmeny, t-kmeny u maskulin, n-kmeny, t-kmeny, nt-kmeny a s-kmeny charakteristické pro neutra, r-kmeny, v-kmeny pro feminina. Tabulka 1 ukazuje stav koncovek v pádech, které budeme v článku sledovat především (dativ, lokál, instrumentál) a pro úplnost i v genitivu, v němž v některých jazycích dochází k různým posunům. Tabulka představuje stav v období staroslověnštiny, tj. pozdní praslovanštiny.

Vlivem hláskových změn (např. zániku jerů) došlo postupně k přehodnocení deklinací. Jak píše M. Vepřek (2015: 19): „Substantiva tak postupně ztrácela svůj systémový klasifikační princip kmenový a jako centrální se začala uplatňovat jiná kategorie, totiž kategorie rodu, která byla nejprve pouze sekundární a u některých typů substantiv dokonce nerozlišená.“

¹ Unifikaci tak odlišujeme od synkretismu — sjednocení koncovek v rámci jednoho paradigmatu. Synkretický je např. tvar dativu, lokálu a instrumentálu pl. v některých jihoslovanských jazycích; tvar genitivu a akuzativu sg. u životných maskulin a další tvary. Srov. Haspelmath, Sims (2015: 195n.).

Tab. 1. Rozrůznění plurálních koncovek v pozdní praslovanštině

	genitiv pl.	dativ pl.	lokál pl.	instrumentál pl.
o-kmeny	-ъ	-омъ	-ѣхъ	-у
jo-kmeny	-ь	-емъ	-іхъ	-і
u-kmeny	-овъ	-ъмъ	-ѣхъ	-ъмѣ
i-kmeny	-іі	-ъмъ	-ѣхъ	-ъмѣ
a-kmeny	-ъ	-амъ	-ахъ	-амѣ
ja-kmeny	-ь	-амъ	-ахъ	-амѣ
souhláskové kmeny	-ъ	-ъмъ	-ѣхъ	-у

2. Rodový princip v současných slovanských jazycích

Během historického vývoje od praslovanštiny proběhly další změny. Jak píše A. Lamprecht (1987: 180), některé deklinace zůstaly téměř beze změny (např. typ *žena* v češtině a ruštině), jinde došlo ke sblíživání tvrdých a měkkých deklinací (např. a-kmeny a ja-kmeny v srbštině a chorvatštině). Deklinační typy na sebe působily v rámci rodů — srov. v mnohých slovanských jazycích původní o-kmenové a u-kmenové koncovky u maskulin v sg. i pl.

V současné době je stav v různých slovanských jazycích různý. V některých je plurálová deklinace pro všechny rody částečně unifikovaná. Jedná se o východoslovanské jazyky a některé jazyky jihoslovanské i některé jazyky západoslovanské.

2.1 Východoslovanské jazyky

Ruština, ukrajinština a běloruština mají unifikovaný pro všechny rody dativ, a to koncovkou *-am*, lokál koncovkou *-ach*.² V instrumentálu je pro většinu substantiv charakteristická koncovka *-ami*³, u části substantiv najdeme normativní koncovku *-mi* (v ruštině je tato koncovka instrumentálu plurálu vlastní jen substantivum *дверь, лошадь, дочь, люди, дети*, předchází měkké zakončení kmeny, srov. Ďurovič, Giger 2020: 163).

Podle *Ukrajinského pravopisu* (УП: 87) se připouští variantní zakončení *-mi* (vedle *-ami*) jen u jednotlivých substantiv *слізьмі* (i *сльозами*), *свиньмі* (i *свінями*), v mužském a středním rodu např. *гостями* (i *гістьми*), *кіньми* (i *ко́нями*), *чобітьмі* (i *чоботями*, *чоботами*); *коліньми* (i *колі́нами*), *колеса-ми* (i *колі́сьми*), *кри́лами* (i *крильмі*) (УП: 99), u plurálií tantum *ворітьмі* (i *воротами*), *грі́шми* (i *гроші́ма*), *гусьмі*, *двермі* (i *двері́ма*), *дітьми*, *курмі*,

² A. A. Zaliznjak (2002) uvádí, že vokál *-a* je v ruštině znakem množného čísla a demonstuje příklady, kde se koncovka *-a* prosazuje v nominativu plurálu u maskulin, popř. feminin (nespisovně: *церквя, матеря, областя* apod.).

³ Graficky jde o podobu *-am*, *-yam*; *-ax*, *-yax* pro všechny tři jazyky, *-ami*, *-yami* pro ruštinu a ukrajinštinu, *-amі*, *-yamі* pro běloruštinu.

людьмі, саньмі (і саня́ми), сі́ньми, штаньмі (і штаня́ми, méně často — штаня́ми) (УП: 104). Zajímavé je, že koncovka *-mi* se vyskytuje také (vedle *-ati*) u substantiv všech tří rodů.

Сучасна українська мова. Морфологія (СУМ: 292) pak uvádí, že u substantiv označujících párové předmětu se vedle tvarů na *-ati* užívají i tvary s koncovkou *-mi*: *крилами — крил'ми; гос'т'ами — гис'т'ми ...*

Ruština dlouhodobě prochází procesem kolísání koncovky v genitivu plurálu maskulin (zejm. *-ov, Ø*), srov. jednotky veličin (*граммов — грамм*), názvy národností, vyznání, profesních zařazení (*кадет*), párové předměty (*canoз*) a další (Гловинская 2008: 240–243). Podrobněji v minulosti popsala vztah jednotlivých koncovek genitivu plurálu např. N. Jeskova (Еськова 1971). M. Glovinskaja tvrdí, že v posledních desetiletích pokračuje v genitivu plurálu šíření nulové koncovky (Гловинская 2008: 243). Pro naše srovnání je podstatné, že u všech tří rodů může být v genitivu plurálu nulová koncovka funkční (m. *англичан, ф. школ, п. правил*).

Vlivem velké výslovnostní redukce samohlásek a oslabení kategorie pádu dochází v ruštině ještě k dalšímu procesu — mísení koncovek genitivu a lokálu plurálu u maskulin. Řadu příkladů uvádí M. Glovinskaja v knize *Современный русский язык. Активные процессы на рубеже XX–XXI веков* (Гловинская 2008: 247).⁴

V běloruštině je unifikovaný i tvar nominativu plurálu — u všech rodů najdeme koncovku *-i*⁵ (Сегень 2007: 104). Genitiv plurálu je tak jediný pád, v němž vystupuje více koncovek: *-ov*,⁶ *Ø*, méně často se (především u substantiv ženského rodu) v tomto pádovém tvaru vyskytuje koncovka *-ej*⁷ (Бєлічова 1998: 18; Плотникаў — Антанюк 2003: 551; Селень 2007). Koncovka *-mi* v instrumentálu je zde výjimečná — charakteristická pro substantivum *людзі* (tvar *людзьмі*) (Сегень 2007: 104).

V následujících tabulkách označujeme tučně koncovky, které je možné najít v daných pádových tvarech všech rodů.

Tab. 2. Unifikace plurálových tvarů ve východoslovanských jazycích

	dativ pl.	lokál pl.	instrumentál pl.	poznámka
ruština	-am	-ach	-ami -mi	mísení tvarů genitivu a lokálu, nestabilní genitiv
ukrajinština	-am	-ach	-ami -mi	nestabilní instrumentál — užívají se varianty koncovek
běloruština	-am	-ach	-ami -mi	vysoký stupeň unifikace také v nominativu a genitivu (<i>-ov, Ø, -ej</i>)

⁴ M. Glovinskaja (2008: 247) uvádí např. *Его доброта и забота об этих девочках*. (ТВС. Дачники, Х. Серебрякова 08.03.2003).

⁵ Graficky *-i/-ы*.

⁶ Graficky *-oŷ, -eŷ, -aŷ, -jaŷ*.

⁷ Graficky *-ej, -эj, -aj*.

2.2. Jihoslovanské jazyky

S unifikací plurálových tvarů u všech rodů se setkáme také v některých jihoslovanských jazycích, konkrétně v srbsčině, chorvatštině, bosenštině a černohorštině. Tyto jazyky disponují jednotnými koncovkami *-ima* pro dativní, lokálový i instrumentálový tvar všech rodů. Kromě toho pro tvar dativu, lokálu a instrumentálu maskulin a feminin se zakončením nominativu sg. na *-a* nacházíme v těchto jazycích koncovku *-ama*.

Slovinština je na rozdíl od těchto jazyků velice rozrůzněná, pro každý z pádů plurálu zde lze najít několik koncovek. A. Lamprecht (1987: 181) uvádí, že slovinština a čeština mají nejarchaičtější stav deklinace. Zaměříme-li se na pády, které jsou unifikované ve výše uvedených jazycích, pak v slovinském dativu plurálu najdeme koncovky: *-om*, *-em*, *-am*, *-im*; v lokálu: *-ih*, *-eh*, *-ah*; v instrumentálu: *-i*, *-mi*, *-ami*, *-emi*.

Tab. 3. Unifikace plurálových tvarů v jihoslovanských jazycích

	dativ pl.	lokál pl.	instrumentál pl.	poznámka
srbsčina, chorvatština, bosenština, černohorština	-ima <i>-ama</i>	-ima <i>-ama</i>	-ima <i>-ama</i>	koncovka <i>-ama</i> není charakteristická pro neutra
slovinština	<i>-om</i> , <i>-em</i> , <i>-am</i> , <i>-im</i>	<i>-ih</i> <i>-eh</i> <i>-ah</i>	<i>-i</i> <i>-mi</i> <i>-ami</i> <i>-emi</i>	

2.3. Západoslovanské jazyky

V západoslovanských jazycích je stav unifikace plurálových tvarů substantiv značně různý. V současné polštině vývoj pokročil do stadia, kdy je pro dativ všech rodů v plurálu charakteristická koncovka *-om*, pro lokál *-ach* a pro instrumentál *-ami*, popř. *-mi*⁸ u malé části substantiv (např. *ludźmi*, *dziećmi*, *przyjaciółmi*), stav je tak podobný východoslovanským jazykům.

V horní lužické srbsčině je unifikovaný i tvar genitivu plurálu s koncovkou *-ow*, u měkkého zakončení kmene fakultativně *-i* (*pasli*, *husli*, *koni* atd.), obligatorní koncovku *-i* v genitivu plurálu najdeme u substantiv *džěći*, *ludži* (Fasske 1980: 497). Existují také substantiva s nulovou koncovkou genitivu plurálu (*Ibidem*). Pro dativ plurálu je většinová koncovka *-am*. Koncovku *-om* mají patronyma, substantiva *ludžo*, *džěći* a další, jejich soubor je možné dát výčtem (*kón*, *kruwa* atd...). V lokálu plurálu je unifikované *-ach* kromě výše uvedených substantiv s koncovkou dativu *-om* — v lokálu najdeme koncovku *-och*. Instrumentál plurálu je vyjádřen většinovou koncovkou *-ami*, u omezeného počtu substantiv *-imi/-ymi* (u substantiv jako *kón*, *kruwa* je tato koncovka fakultativní, ale

⁸ Neuvádíme zde tvary substantiv označujících párové části těla — oči, uši, ruce, nohy.

obligatorní tvary s *-imi* mají substantiva *ludžo*, *džěči* (Fasske 1980: 497–498; Faska 1998: 215).

V dolní lužické srbštině je situace podobná. P. Janaš ve své mluvnici dokonce píše, že v plurálu jsou v nepřímých pádech rodové protiklady zrušeny (Janaš 2011: 71). V genitivu je primární koncovka všech rodů *-ow*; koncovka *-i* či nulová koncovka se vyskytují jen u omezené skupiny substantiv. V dativu najdeme u většiny podstatných jmen koncovku *-am*, koncovku *-om* mají substantiva, jejichž množinu je možné dát výčtem (*konjom*, *swinjom*, *krovom*, *kurom*, *gusom*, *žišom*, *lušom*), a to vždy vedle koncovky *-am*. Základní koncovka lokálu plurálu je *-ach*. Substantiva, která mohou tvořit dativ plurálu koncovkou *-om*, mohou mít v lokálu plurálu koncovku *-och*. Unifikovaná koncovka pro všechny rody instrumentálu plurálu je v dolní lužické srbštině *-ami*. U některých substantiv se vyskytuje fakultativně *-imi/-ymi*. U několika substantiv je (stejně jako v horní lužické srbštině) koncovka *-imi/-ymi* jediná možná (*ze žišimi*, *z lužimi*, *z wocymi*, *z wušymi*) (Janaš 2011: 72).

Kašubština je vedle obou lužických srbštin dalším jazykem, v němž došlo k rodové unifikaci pádových koncovek také v genitivu plurálu. Podle E. Brezy (2001: 152) je v genitivu plurálu všech rodů možná koncovka *-ów* a také nulová koncovka (např. v některých místních názvech u maskulin) či koncovka *-i* (po měkkých souhláskách, např. maskulina *koni*, *wróbli*, feminina *roli* apod.). Dochází zde k mnohým kolísáním. Pro naši práci je však podstatné, že stejné koncovky se vyskytují ve více rodech, srov. tvary *-ów*: *lěsów* (m.) — *owców* (f.) — *sěrców* (n.); *-i*: *koni* (m.) — *roli* (f.); *Ø*: *Serakojc* (m.) — *procesyj* (f.) — *semion* (n.) (Breza 2001: 151–160). Duálová koncovka *-ama* proniká do instrumentálu plurálu a je možná i v dativu plurálu maskulin, tam je však ve všech rodech obecně rozšířená koncovka *-om*. V instrumentálu lze vedle *-ami* vzácně u maskulin najít i koncovku *-mi* (pro taková substantiva jako *koňmi*, *bratmi*) či *-i* (*godi*, *chłopi*). Pro lokál plurálu je charakteristická ve všech rodech koncovka *-ach*. Výjimečně zde najdeme *-ech* (u názvů zemí, ale i tam už proniká v důsledku analogie *-ach* — Breza 2001: 155).

Slovenské koncovky jsou značně rozrůzněné. Ačkoli M. Sokolová (2007: 37) ve své práci píše, že „Slovenská substantívna deklinácia [...] má pôsobením pádového synkretizmu najjednoduchšiu paradigmu zo západoslovanských jazykov“, unifikace koncovek plurálu není současné slovenštině vlastní. Ve slovenštině je proti sobě v plurálu postavena kategorie mužských osob a ostatních substantiv. V dativu jsou využívány koncovky *-om*, *-ám*, *-am*, *-iam*, v lokálu *-och*, *-ách*, *-ach*, *-iach*. M. Sokolová (2007: 316) uvádí, že dativ a lokál pl. feminin = dativ a lokál pl. neuter. Koncovky *-om*, *-och* jsou koncovkami mužského rodu, ostatní rodu ženského či středního. V instrumentálu pl. jsou možné tři koncovky (*-mi*, *-ami*, *-iami*), z nichž pouze *-ami* funguje pro substantiva všech tří rodů.

Jak již bylo řečeno výše, nejvíce rozrůzněné jsou v západoslovanském areálu plurálové koncovky v češtině (srov. také Kamenářová 2015: 201–202). I zde

však najdeme koncovky, které mohou vystupovat u všech tří rodů: např. *-ích*⁹ v lokálu plurálu (m.: *o strojích*, f.: *o růžích*, n.: *o mořích*), *-ech* (m.: *o hradech*, f.: *o kostech*, n.: *o městech*). Zbývá koncovka *-ách* je charakteristická pro feminina s tvrdým zakončením kmene, popř. pro maskulina a neutra se zakončením kmene na *g*, *k*, *ch*, *h* — viz pozn. 9 či maskulina typu *předseda*. V dativu je repertoár koncovek rozmanitý (pro maskulina a pro neutra s tvrdým zakončením kmene: *-ům*, pro feminina s tvrdým zakončením kmene: *-ám*, pro neutra s měkkým zakončením kmene a feminina typu *růže*: *-ím*, pro feminina typu *kost*: *-em*). Podle MSC (2010: 187) na Moravě v mluvené češtině pronikají koncovky *-ám*, *-ách* i k neutřům s tvrdým zakončením (*kluci si vyrazili na kolách*). V instrumentálu se dostává do popředí koncovka *-ama*, a to jednak u původně a-kmenových feminin (*ženami* → *ženama*), avšak také u maskulin a neuter s původní instrumentálovou koncovkou *-y* (*hradama*, *městama*). Na Moravě proniká tato koncovka i k substantivům s měkkým zakončením kmene (*mužama*, *dušama*), tato změna se týká i typu *učitel*, kde najdeme příklady trojího typu: *učiteli*, *učitelema*, *učitelama*:

- (1) *Přišly svým rodičům ukázat, jak vypadá jejich škola, když se do výzdoby pustí žáci společně s učiteli, a také za přispění maminek.* (Deníky Bohemia).
- (2) *Je málo mimoškolních aktivit a někdy nejsem úplně spokojený s učitelem, ...* (Lidové noviny)
- (3) *Měl jsem problémy s učitelem.* (Drsná země)

Finální vokál *-a* se šíří i do dalších koncovek: *-ema*, *-íma*, *-ma*. V typu *kost* se před koncovku *-ma* dostává ještě vokál *-i* coby základní vokál této deklinace; vznikají tak tvary *kostima*, *lidíma*, *děťima*, podle (MSC 2010: 180) se jedná o řidký případ aglutinačního jevu v české deklinaci. Užívání tvarů s koncovým vokálem *-a* je charakteristické pro mluvenou češtinu, výše uvedené příklady (2)–(3) jsou chápány jako hovorové.

Tab. 4. Unifikace plurálních tvarů v západoslovanských jazycích

	dativ pl.	lokál pl.	instrumentál pl.	poznámka
polština	-om	-ach	-ami (-mi)	
horní lužická srbština	-am (-om)	-ach (-och)	-ami (-imi/-ymi)	genitiv pl.: -ow (-i, Ø)
dolní lužická srbština	-am (-om)	-ach (-och)	-ami (-imi/-ymi)	genitiv pl.: -ow (-i, Ø)

⁹ U substantiv mužského a středního rodu se zakončením kmene na *g*, *k*, *ch*, *h* dochází ke kolísání koncovek *-ích* s palatalizací kmenové souhlásky a *-ách* bez palatalizace kmenové souhlásky, např. v *článcích* — v *článcích*, o *střediskách* — o *střediscích* apod. Jak uvádí MSC (2010: 152), v psaném projevu u maskulin tohoto typu výrazně převažuje tvar s palatalizací a koncovkou *-ích*, v mluveném projevu jsou obě varianty zastoupeny zhruba rovnoměrně. Záleží zde také na konkrétním lexému. Pro neutra srov. MSC (2010: 187).

	dativ pl.	lokál pl.	instrumentál pl.	poznámka
kašubština	-om (-ama)	-ach (-ech)	-ami -ama (-mi) (-i)	genitiv pl.: -ów , -i , Ø
slovenština	-om -ám -am -iam	-och -ách -ach -iach	-ami -mi -iami	
čeština	-ům -ám -ím -em	-ech -ách -ích	-y/-i -ami -ími -emi -mi	V instrumentálu se pro- sazuje koncovka <i>-ama</i> . Finální <i>-a</i> se šíří do dalších koncovek.

3. Nářeční stav v západoslovanském areálu

V kapitole 2 jsme se zabývali především slovanskými jazyky v jejich spisovné podobě. V nářečích je obecně stav unifikace v plurálové deklinaci značně odlišný. Na základě dostupných materiálů se pokusíme krátce nastínit stav unifikace na západoslovanském teritoriu.¹⁰

Rozmanitost plurálových koncovek v nářečích potvrzuje i *Encyklopedia wiedzy o języku polskim* (EWJP). V hesle *Odmiana rzeczowników w dialektach* referuje o šíření koncovky *-am* v dativu plurálu (*krowam, psam, ludzi*) na Mazovsku a *-oma* v instrumentálu plurálu v některých dialektech slezských, velkopolských a kašubských (*konioma, dachoma, wozoma*) (EWJP: 225). To by představovalo rozrůznění plurálové deklinace. Na druhou stranu v hesle *Wyrównanie końcówek rzeczownikowych w dialektach* v tomto slovníku najdeme informace o tendenci k unifikaci genitivu plurálu koncovkou *-ów* i u substantiv, která původně disponovala jinou koncovkou: *kościów, krowów, owców, myśłów, serców* (EWJP: 381). Takový stav připomíná unifikaci tvarů genitivu v obou lužických srbštinách a v kašubštině. Podobně se do instrumentálu plurálu šíří všude koncovka *-ami*, tj. i do paradigmát, kde je ve spisovném jazyce koncovka *-mi*: *koniami, ludziami, przyjacielami, dłońmi, kościami* (EWJP: 381). J. Kobus (2019: 164) píše, že v části Velkopolska je rozšířen i instrumentál s koncovkou *-óma* a *-amy*. Je tedy zřejmé, že nemůžeme v rámci polských nářečí mluvit o jednoznačných unifikačních tendencích.

Podle P. Žiga (2012: 118) jsou také slovenská nářečí značně rozrůzněná. Při jeho sledování lokálu plurálu maskulin se kromě nejrozšířenější *-och* (vlastní

¹⁰ V budoucnu by samozřejmě bylo pro lepší orientaci třeba shromáždit data z nářečních pramenů i pro jihoslovanský a východoslovanský areál.

i spisovnému jazyku) objevily tyto koncovky: *-ech*, *-iech*, *-ach*, na menších územích: *-ou*, *-of*, *-af*, *-ak*.

Na tomto místě je vhodné zařadit několik faktů o rusínštině. Podle kodifikace rusínštiny na slovenském území (Плішкова, Копорова, Ябур 2019) najdeme v dativu tvary s koncovkami *-am*, *-im* (хлопам/хлопим), v lokálu *-ach*, *-och*, v instrumentálu *-ami*.¹¹ Podle výzkumů M. Vašíčka (2020: 54) je však v instrumentálu funkční také koncovka *-oma* (např. na Zemplíně) a dativní koncovka *-ûm*. Kromě toho např. na Spiši dochází i u feminin k výskytu genitivní koncovky *-iv* (babiv, špivankiv), *-óf* (babóf).¹²

Již A. Lamprecht (1987: 181) zmiňuje, že značně rozrůzněné jsou v této otázce lašské dialekty. Na západním Opavsku najdeme koncovky dativu — lokálu — instrumentálu pl. *-am*, *-ach*, *-ama*, na východním Opavsku *-um*, *-och*, *-oma*, na Ostravsku *-um*, *-ach*, *-ami*. Ačkoli je repertoár široký, zdá se, že jsou koncovky unifikované pro všechny rody (zřejmě i pod vlivem polštiny). J. Balhar (1998: 193) píše: „V dialekttech se složitý systém namnoze zjednodušuje, a to zejména unifikací morfologických prostředků.“ Jde však o unifikaci v rámci jednotlivých dialektů, ta může být podpořena ještě dalšími procesy, např. snahou o vyrovnání samohlásek v paradigmatu (ČJA uvádí např. tvar dativu pl. v některých dialekttech *stromkám/stromkam* jako vyrovnání k lokálu *stromkách/stromkach*), snaha vyhnout se opakování samohlásek u jednotlivých lexémů apod. (ČJA 4: 226). V ČJA můžeme sledovat velký repertoár vokálů u jednotlivých tvarů (dativu, lokálu, instrumentálu pl.). Např. instrumentálu plurálu maskulin je vlastní velké rozrůznění, původní u-kmenová a i-kmenová maskulina mají často koncovku *-ma*: *volma*, *hostma*, vyskytuje se i *-ema* (u maskulin měkkých), *-ima*. Samohláska může být krácena. Rozrůznění je i generační: mladší generace užívá více koncovku *-ama* (ČJA 4: 274).

Je zřejmé, že v nářečích je repertoár koncovek mnohem větší a stav rozkolísanější než ve spisovném jazycích. Faktem ovšem zůstává, že každé nářečí představuje specifický a mnohdy dosti uzavřený jazykový systém.

4. Reduplikace formantu *-ma* v češtině

Jak již bylo řečeno výše, pro hovorovou češtinu je charakteristický sufix s koncovým vokálem *-a* (*-ama*, *-ema*, *-ma*, *-ima*). V případech s formantem *-ma*, tj. tam, kde se sufix připojuje přímo ke kmeni bez samohlásky, v hovorové češtině dochází někdy k reduplikaci *-ma*, a to (na základě našeho materiálu) nezávisle na rodu substantiva, životnosti (gramatické či přirozené), určenosti, počitatelnosti. V našem materiálu jsme našli instrumentálové tvary těchto substantiv s reduplikovaným *-ma*:

dětmama, *lidmama*, *dveřmama*, *kostmama*, *koňmama*

¹¹ Na rozdíl od toho ve vojvodinské rusínštině je unifikován genitiv a také lokál plurálu všech rodů koncovkou *-och*. Za tuto poznámku děkuji anonymnímu recenzentovi.

¹² Tyto poznatky jsem získala v osobní komunikaci s M. Vašíčkem. Tímto mu za ně děkuji.

Uvedme několik příkladů:

- (4) *to bylo taky vtipný jak přišel a říká že to že von s Korunkou nemá nic společnýho že von to měl jenom nechat za prvnima zamykatelnejma dveřmama* (ORAL v1)
- (5) *tak jako ... se zastavuje a dívá se a všímá si věci který ... a přemýšlí nad věc-mama který vlasně mu jako vstupujou do tý cesty...* (ORAL v1)
- (6) *ten ten pes to sežere že jo ... (nesrozumitelné) vařená flákota s kostmama že jo syrovejma výborný.* (ORAL v1)

Příklady tohoto typu jsou charakteristické pro mluvenou řeč, proto pocházejí zejména z korpusu ORAL 1, našli jsme je však i v psaném korpusu syn v12.¹³

- (7) *Kolikrát jsem ti říkal, že se nemáš s cizíma lidmama vybavovat.* (syn v12)

I u tohoto příkladu je však i z jiných znaků zřejmý hovorový až nespisovný charakter — krátké *i* ve slově *říkal*, sloveso *vybavovat se*.

Zdá se, že *-ma* je na jednu stranu jasně přijato jako instrumentálová koncovka, na druhou stranu je třeba ho pro vyjádření instrumentálu zopakovat, a to dokonce i v příkladech, kde je substantivum rozvito shodným atributem, který má taktéž koncovku *-ma* (viz př. 7). Šířením tohoto jevu se potvrzuje oslabení významu pádů.

5. Koncovka *-ma* coby koncovka duálová

Výše jsme ukázali, že v češtině a některých dialektech expanduje původně duálová koncovka i do plurálu všech rodů. V češtině je to stále otázka nižšího stylu jazyka.

Úzus je značně rozkolísaný. Srov. příklady (8), (9):

- (8) *...a když jdu do plavání, děláme tam s těma dámama a pánama takové sportovní cviky* (Mladá fronta DNES)

Tvary instrumentálu jsou hovorové, zatímco tvar adjektiva *takový* je normativní.

- (9) *...a když jsem to zjistila, začala jsem se radši kamarádit s dámama nebo se čtyřprocentními muži.* (Pátek Lidových novin)

V tomto příkladu opět dochází ke kombinaci hovorového prostředku — instrumentálu na *-ama* a prostředku normativního — koncovka instrumentálu přídatného jména *čtyřprocentní* a substantiva *muži*. Tvar *dámama* podtrhuje stylové zabarvení významu substantiva.

Koncovka *-ma* je v instrumentálu původní koncovkou duálovou. Dnes se normativně zachovává pouze u některých substantiv označujících části těla lidí či zvířat. Jde o substantiva: *ruce, nohy, oči, uši*, popř. zdvojnásobení těchto substantiv (APČJ: 250).

¹³ Oba korpusy jsou součástí Českého národního korpusu a jsou dostupné na adrese <www.korpus.cz>.

V jazykovém povědomí však již v současnosti není koncovka s finálním vokálem *-a* (tj. *-ama*, *-ma*) coby nositelem původního významu dvojného čísla. Koncovky u výše uvedených slov kolísají mezi koncovkou s finálním vokálem *-a* a *-i*. Např. v korpusovém materiálu nezřídka najdeme tvar *rukami*, *nohami* či jejich zdvojnásobení ve významu části lidského těla (př. (10)–(11)). Použití tvaru na *-mi* je nejspíš ovlivněno také tvarem rozvíjejícího adjektiva (to by podle normy mělo mít také koncový vokál *-a*):

- (10) ...bylo pohlazeno s nadšením a zájmem dětskými **ručkami** i vrásčitými **rukami** starších občanů. (Regionální týdeník)
- (11) *Chcete se stát partnerem Yvetty Hlaváčové, ženy s nejdelšími **nohami**?* (Deníky Bohemia)

Někdy je tento tvar užít dokonce s číslovkou *obě*:¹⁴

- (12) ...používáme jednu ruku, působíme méně pateticky než když gestikulujeme **rukami oběma**... (Základy psychologie trhu)

Zatímco u většiny výše uvedených substantiv se v APČJ doporučuje používat „pravidelné“ tvary, pokud dané substantivum neoznačuje část lidského či zvířecího těla, v případě podstatného jména *ruka* je tomu jinak, srov.:

„Ve spojeních, v nichž podstatné jméno *ruka* označuje součást stroje nebo zařízení, doporučujeme u jména *ruka* užívat v mn. č. stejné tvary jako u výrazu označujícího částí těla: *ocelové ruce*, *montáž hydraulických rukou*, *robot s mechanickým rukama*.“ (Internetová jazyková příručka)¹⁵

Rozkolísanost užívání obou koncovek potvrzují příklady jako (13):

- (13) *Vozidlo může být dostrojeno jeřábovými **rukami**, zvedacími plošinami, speciálním úchyty...* (Doprava a silnice)

Tvar *rukami* má oporu také v některých dialektech.¹⁶

Tvary *očími*, *ušími* jsou naprosto ojedinělé:

- (14) *Každoročně probíhá anketa Kvalita **očími** pacientů* (Deníky Bohemia)
- (15) *Například student Lukáš, ten závěrečné zkoušky vykonal, i když s odřenými **ušími**.* (M. Lubas: Janovice nikdy více, lepší kouli do palice!)

V příkladu (15) jde zřejmě spíše o stylizaci — z názvu zdroje vyplývá, že autor využívá hru slov. Spojení *s odřenými ušima* je idiom a jeho narušení by bylo ještě vyšším stupněm porušení normy.

Tvary *očími*, *ušími* nejsou funkční v jiných kontextech. Pro předměty tvarem připomínajícím *uši*, *oči* se používá tvar *ucha*, *oka* a instrumentál *uchy*, *oky*.

¹⁴ Také u číslovek *dva*, *dvě*, *oba*, *obě* je instrumentál rozkolísaný — mnohdy narazíme již i v psaných textech na instrumentálovou koncovku *dvěmi*, *oběmi*, která je prozatím považována za nenáležitou. Srov. *Yipes volně visel mezi **dvěmi** světy* (Elyonova země). ... *a za vámi přijela manželka i s **oběmi** dcerami* (Deníky Moravia).

¹⁵ <https://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=ruka#bref2> [cit. 30.03.2025]. Text v APČJ (2014: 250) je totožný až na právě uvedenou větu.

¹⁶ Podle ČJA (4: 290) se vyskytují u substantiva *ruka* v instrumentálu plurálu dále tyto tvary: *rukoma*, *rukámi*, *rukamy*, *ruky*, *rucema*, *rucima*.

Závěr

Ve slovanských jazycích je systém pádů a pádových tvarů stále v pohybu (srov. např. o šíření nesklonnosti substantiv nejnověji Kurek 2025). Obecně lze říci, že pádový systém ve slovanských jazycích je značně oslaben.

Během dlouhého historického vývoje došlo v části slovanských jazyků v rámci plurálové deklinace k výrazné unifikaci. Podléhají jí zejména tvary dativu, lokálu a instrumentálu, avšak v některých jazycích (běloruština, kašubština, obě lužické srbštiny) také tvary dalšího nepřímého pádu — genitivu. V běloruštině, kde unifikace pokročila nejvíce, dokonce tento proces zasáhl i nominativ plurálu. Tento proces je propojen i s utvářením jazykových kategorií v jednotlivých jazycích, např. západoslovanské jazyky, které v plurálu rozlišují rozdíl mezi substantivy mužskými osobními a substantivy ostatními, mají v plurálu unifikovány minimálně část tvarů feminin a neuter. Na druhou stranu však dochází k narušení unifikace některých tvarů (např. v ruštině se mísí tvary lokálu a genitivu maskulin). Nejarchaičtější a z hlediska koncovek nejbohatší skloňování má slovinština a čeština. Spisovná čeština se však díky Josefu Dobrovskému opírá o stav češtiny období humanismu (srov. Balhar 1998: 198). V mluvené češtině (vč. nářečí) probíhají různé další procesy, např. expanze koncovky *-ama*, reduplikace instrumentálové koncovky.

LITERATURA

- APČJ: Pravdová Markéta, Svobodová Ivana (eds.). *Akademická příručka českého jazyka*. Praha: Academia, 2014.
- Balhar Jan. „Některé případy unifikace v nářeční deklinaci“. Karlik Petr, Krčmová Marie (eds.). *Jazyk a kultura vyjadřování. Milanu Jelínkovi k pětasedmdesátinám*. Brno: Masarykova univerzita, 1998: 193–198.
- Běličová Helena. *Nástin porovnávací morfologie spisovných jazyků slovanských*. Praha: Karolinum, 1998.
- Breza Edward. „Podstawowe wiadomości z morfologii“. *Kaszubszczyzna. Kaszëbizna*. Opole: Uniwersytet Opolski, 2001: 125–184.
- ČJA: *Český jazykový atlas 4*. Balhar Jan (ed.). Praha: Academia, 2002.
- Ďurovič Lubomír, Giger Markus. *Paradigmatika spisovné ruštiny. Hláskosloví a tvarosloví*. Praha: Karolinum, 2020.
- EWJP: *Encyklopedia wiedzy o języku polskim*. Urbańczyk Stanisław (red.). Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1978.
- Faska Helmut. „Morfologija“. *Serbščina*. Opole: Uniwersytet Opolski, 1998: 212–228.
- Fasske Helmut. *Grammatik der obersorbischen Schriftsprache der Gegenwart. Morphologie*. Bautzen: Domowina, 1980.
- Haspelmath Martin, Sims Andrea D. *O čem je morfologie*. Praha: Karolinum, 2015.
- Janaš Petr. *Dolnosrbská mluvnice*. Praha: Karolinum, 2011.
- Kamenářová Renata. „Gramatické kategorie maskulin a ich vplyv na vývin západoslovanských jazykov“. *Lingvistické štúdie* 32, 2015: 195–202.
- Kobus Justyna. *Studia nad fleksją rzeczownika w gwarach wielkopolskich*. Poznań: Wydawnictwo Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, 2019.
- Kurek Halina. „Polska fleksja nominalna XXI wieku — przyczyny, mechanizmy i skutki rozpadań się systemu przypadkowego (na przykładzie rzeczownika)“. *Językoznawstwo : prace na XVII (ekstraordinaryjny) Międzynarodowy Kongres Słowistów w Paryżu w roku 2025*. Warszawa: PAN, 2025: 146–154.

- Lamprecht Arnošt. *Praslovanština*. Brno: Univerzita J. E. Purkyně, 1987.
- MSČ: Cvrček Václav et al. *Mluvnice současné češtiny 1. Jak se píše a jak se mluví*. Praha: Karolinum, 2010.
- ORAL v1. Kopřivová Marie et al. *ORAL: korpus neformální mluvené češtiny*, verze 1 z 2. 6. 2017. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha, 2017. Dostupný z WWW: <<http://www.korpus.cz>>.
- Skwarska Karolína. *Konkurence genitivu a akuzativu s tranzitivními slovesy v češtině, ruštině, polštině a slovinštině*. Nepubl. disertační práce. FF UK, Praha, 2004.
- Sokolová Miloslava. *Nový deklinačný systém slovenských substantív*. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, 2007.
- syn v12. Křen Michal et al. *Korpus SYN, verze 12 ze 29. 12. 2023*. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha, 2023. Dostupný z WWW: <<https://www.korpus.cz>>.
- Vašíček Michal. *Dynamika jihokarpatských nářečí*. Praha: Slovanský ústav AV ČR, 2020.
- Vepřek Miroslav. *Komparativní tvarosloví staroslověnštiny a staré češtiny*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta, 2015.
- Žigo Pavol. *Analógie a anomálie v substantívnej deklinácii slovanských jazykov*. Bratislava: VEDA, 2012.
- Гловинская Марина Я. «Взаимовлияние склонений. Взаимовлияние падежей». *Современный русский язык. Активные процессы на рубеже XX–XXI веков*. Крысин Леонид Петрович (отв. ред.). Москва: Языки славянских культур, 2008: 240–249.
- Еськова Наталья А. «О морфологических и морфонологических соотношениях между флексиями родительного падежа множественного числа существительных в современном русском языке». *Фонетика. Фонология. Грамматика. К семидесятилетию А. А. Реформатского*. Москва: Наука, 1971: 170–177.
- Зализняк Андрей А. «О показателях множественного числа в русском склонении». *Русское именное словоизменение с приложением избранных работ по современному русскому языку и общему языкознанию*. Москва: Языки славянских культур, 2002: 545–549.
- Плішкова Анна, Копорова Кветослава, Ябур Василь. *Русинський язык. Комплексний опис мовної системи в контексті кодифікації*. Пряшів: Vydavateľstvo Prešovskej univerzity, 2019.
- Плотнікаў Браніслаў А. — Антанюк Любоў А. *Беларуская мова. Лінгвістычны кампендыум*. Мінск: Інтэрпрэсэрвіс, Кніжны дом, 2003.
- Сегень Людміла. *Беларуская мова. Дапаможнік для студэнтаў беларускай філалогіі. І курс*. Беласток: Універсітэт у Беластоку, 2007.
- СУМ. *Сучасна українська мова. Морфологія*. Мойсієнко Анатолій Кирилович (ред.). Київ: «ЗНАННЯ», 2013.
- УП: *Український правопис*. Київ: Наукова думка, 2019.

REFERENCES

- APČJ: Pravdová Markéta, Svobodová Ivana (eds.). *Akademická příručka českého jazyka*. Praha: Academia, 2014.
- Balhar Jan. „Některé případy unifikace v nářeční deklinaci“. Karlik Petr, Krčmová Marie (eds.). *Jazyk a kultura vyjadřování. Milanu Jelínkovi k pětasedmdesátinám*. Brno: Masarykova univerzita, 1998: 193–198.
- Běličová Helena. *Nástin porovnávací morfologie spisovných jazyků slovanských*. Praha: Karolinum, 1998.
- Breza Edward. „Podstawowe wiadomości z morfologii“. *Kaszubszczyzna. Kaszëbizna*. Opole: Uniwersytet Opolski, 2001: 125–184.
- ČJA: *Český jazykový atlas 4*. Balhar Jan (ed.). Praha: Academia, 2002.
- Đurovič Ľubomír, Giger Markus. *Paradigmatika spisovné ruštiny. Hlásokosloví a tvarosloví*. Praha: Karolinum, 2020.

- EWJP: *Encyklopedia wiedzy o języku polskim*. Urbańczyk Stanisław (red.). Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1978.
- Es'kova Natal'ya A. «O morfologicheskikh i morfonologicheskikh sootnosheniyah mezhdu flek-siyami roditel'nogo padezha mnozhestvennogo chisla sushchestvitel'nyh v sovremennom russkom yazyke». *Fonetika. Fonologiya. Grammatika. K semidesyatiletiyu A. A. Reformat-skogo*. Moskva: Nauka, 1971: 170–177.
- Faska Helmut. „Morfologija“. *Serbščina*. Opole: Uniwersytet Opolski, 1998: 212–228.
- Fasske Helmut. *Grammatik der obersorbischen Schriftsprache der Gegenwart. Morphologie*. Bautzen: Domowina, 1980.
- Glovinskaya Marina Ya. «Vzaimovliyanie sklonenij. Vzaimovliyanie padezhej». *Sovremennyy russkij yazyk. Aktivnye processy na rubezhe XX–XXI vekov*. Krysin Leonid Petrovich (otv. red.). Moskva: Yazyki slavyanskikh kul'tur, 2008: 240–249.
- Haspelmath Martin, Sims Andrea D. *O čem je morfologie*. Praha: Karolinum, 2015.
- Janaš Petr. *Dolnosrbská mluvnice*. Praha: Karolinum, 2011.
- Kamenárová Renata. „Gramatické kategórie maskulín a ich vplyv na vývin západoslovanských jazykov.“ *Lingvistické štúdie* 32, 2015: 195–202.
- Kobus Justyna. *Studia nad fleksją rzeczownika w gwarach wielkopolskich*. Poznań: Wydawnictwo Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, 2019.
- Kurek Halina. „Polska fleksja nominalna XXI wieku — przyczyny, mechanizmy i skutki rozpadania się systemu przypadkowego (na przykładzie rzeczownika)“. *Językoznawstwo : prace na XVII (ekstraordynaryjny) Międzynarodowy Kongres Slawistów w Paryżu w roku 2025*. Warszawa: PAN, 2025: 146–154.
- Lamprecht Arnošt. *Praslovanština*. Brno: Univerzita J. E. Purkyně, 1987.
- MSC: Cvrček Václav et al. *Mluvnice současné češtiny 1. Jak se píše a jak se mluví*. Praha: Karolinum, 2010.
- ORAL v1. Kopřivová Marie et al. *ORAL: korpus neformální mluvené češtiny*, verze 1 z 2. 6. 2017. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha, 2017. Available from WWW: <<http://www.korpus.cz>>.
- Plishkova Anna, Koporova Kvetoslava, Yabur Vasil'. *Rusins'kyj yazyk. Kompleksnyj opis yazykovoy sistemy v kontekstii kodifikacii*. Pryashiv: Vydavatel'stvo Prešovskej univerzity, 2019.
- Plotnikaŭ Branislaŭ A. — Antanyuk Ljuboŭ A. *Belaruskaya mova. Lingvistychny kampendyum*. Minsk: Interpresservis, Knizhny dom, 2003.
- Segen' Lyudmila. *Belaruskaya mova. Dapamozhnik dlya studentaŭ belaruskaj filalogii*. I kurs. Belastok: Universitet u Belastoku, 2007.
- Skwarska Karolína. *Konkurence genitivu a akuzativu s tranzitivními slovesy v češtině, ruštině, polštině a slovinštině*. Nepubl. disertační práce. FF UK 2004.
- Sokolová Miloslava. *Nový deklinačný systém slovenských substantív*. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, 2007.
- SUM. *Suchasna ukraïns'ka mova. Morfologiya*. Mojsienko Anatolij Kirilovich (red.). Kiïv: «ZNANNYA», 2013.
- syn v12. Křen Michal et al. *Korpus SYN, verze 12 ze 29. 12. 2023*. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha, 2023. Available from WWW: <<http://www.korpus.cz>>.
- UP: *Ukraiňskij pravopis*. Kiïv: Naukova dumka, 2019.
- Vašíček Michal. *Dynamika jihokarpatských nářečí*. Praha: Slovanský ústav AV ČR, 2020.
- Vepřek Miroslav. *Komparativní tvarosloví staroslověňštiny a staré češtiny*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta, 2015.
- Zaliznyak Andrej A. «O pokazatelyah mnozhestvennogo chisla v russkom sklonenii». *Russkoe imennoe slovoizmenenie s prilozheniem izbrannyh rabot po sovremennomu russkomu yazyku i obshchemu yazykoznaniyu*. Moskva: Yazyki slavyanskikh kul'tur, 2002: 545–549.
- Žigo Pavol. *Analógie a anomálie v substantívnej deklinácii slovanských jazykov*. Bratislava: VEDA, 2012.

Каролина Скварска

УНИФИКАЦИЈА ОБЛИКА ИМЕНИЦА У ПЛУРАЛУ У САВРЕМЕНИМ СЛОВЕНСКИМ ЈЕЗИЦИМА

Резиме

У плуралу у савременим словенским језицима унификовани су особито облици датива, локатива и инструментала (источнословенски језици, пољски, кашупски, оба лужичка српска, српски, хрватски, босански, црногорски). У неким језицима налазимо унификовани и генитив (оба лужичка српска, кашупски, белоруски), чак и номинатив (белоруски). Словеначки и чешки језик су задржали најсложенију деклинацију у множини. У чешком, међутим, у инструменталу налазимо и наставак *-ata*, засад карактеристичан за говорни језик. Крајњи вокал *-a* се проширује и на остале наставке у инструменталу те замењује првобитно *-i* у женском роду (*-eta*, *-ima*, *-ta*). Овај наставак је изгубио свој првобитни дуални карактер — у савременом чешком језику је нестабилан наставак *-ata* у инструменталу за делове тела који иду у пару. Говорни, чак колоквијални наставак *-ta* се понекад наглашава редупликацијом ове морфеме.

Кључне речи: деклинација, наставак, унификација, граматички род.